

Рішення спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада ДФ 70.895.030 Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, прийняла рішення про присудження Ромасю Денису Сергійовичу ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право на підставі прилюдного захисту дисертації – «Цивільно-правова відповідальність за порушення авторського права».

«16» грудня 2022 року.

РОМАСЬ Денис Сергійович, 1996 року народження, громадянин України. Освіта вища: у 2018 р. з відзнакою закінчив Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Право», де здобув ступінь вищої освіти «Магістр».

З 2022 року працює в Хмельницькій обласній прокуратурі на посаді головного спеціаліста з питань цивільного захисту.

Аспірант Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. Дисертацію виконано у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький.

Наукова керівниця: **ГРИНЬКО Світлана Дмитрівна**, докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри цивільного права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Здобувач має 7 наукових публікацій, зокрема: чотири наукових статті в наукових фахових виданнях, визнаних МОН України, три тези доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях:

1. Ромась Д.С. Протиправна поведінка як умова виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права. *Університетські наукові записки*. 2020. № 3-4 (75-76). С. 207-216. URL: https://unz.univer.km.ua/article/view/75-76_207-216/pdf.

2. Ромась Д.С. Об'єктивні умови виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2021. Випуск 54. Том 2. С. 58-63. URL: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc54/part_2/13.pdf.

3. Ромась Д.С. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди як захід цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права. *Київський часопис права*. 2021. № 4. С. 127-134. URL: <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/87/80>.

4. Ромась Д.С. Вина як суб'єктивна умова виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 233-237. URL: http://lsej.org.ua/5_2022/54.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/54>

5. Ромась Д.С. До питання визначення поняття цивільно-правової відповідальності за порушення права інтелектуальної власності. *Збірник тез міжнародної наукової конференції «Вісімнадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 25 жовтня 2019 року)*. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. С.292-293. URL: <http://surl.li/ezpgt>

6. Ромась Д.С. Вина як умова виникнення деліктних зобов'язань за римським приватним правом. *Збірник тез міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Римське право в світлі сучасної методології гуманітарного значення» (м. Хмельницький, 29 травня 2020 року)*. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. С. 100-102. URL: <http://surl.li/ezpgx>

7. Ромась Д.С. Протиправність як об'єктивна умова виникнення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Legal science, legislation and law enforcement: regularities and development trends» (30-31 жовтня 2020 року)*. Люблін: Видавництво «Baltija Publishing», 2020. С.167-170. URL : <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/71/1734/3909-1>. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-92-1-40>

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

Рецензент – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова **Олександр Олексійович БРИГІНЕЦЬ**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. В роботі досить ретельно та детально було проаналізовано проект Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 5552-1 від 09.06.2021 р. Проте час не стоїть на місці, і, враховуючи те, що новий Закон України «Про авторське право і суміжні права» був прийнятий 01.12.2022 року та набрав чинності 01.01.2023 року, хотілося б почути позицію здобувача стосовно цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права відповідно до нових реалій законодавства. Відзначимо, що в частині відповідальності проект доволі різниться із фінальною версією закону «Про авторське право і суміжні права».

2. Додаткового пояснення потребує позиція автора про стосовно визначення «недоотриманого планового прибутку» як терміну, що стосувався лише соціалістичних організацій (с.130). В економічній науці існує цілий розділ «Планування прибутковості підприємства», в якому визначаються питання отримання чи недоотримання планового прибутку підприємства. (Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки. Мінфін України; Наказ, Методика від 14.02.2006 № 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06#Text>). Також на Офіційному веб-порталі Верховної Ради України міститься 38 документів, серед яких

Бюджетний кодекс України 2010 року, Бюджетний кодекс України 2001 року (втратив чинність), Закони України про Державний бюджет України (1999-2009р.р.) та дві Постанови Верховної Ради України «Про звіт про виконання Закону України «Про Державний бюджет України», в яких піднімаються проблеми «недоотриманого планового прибутку». Тобто питання «недоотриманого планового прибутку» на сьогоднішній день активно вживаються на мікро- і макрорівнях.

3. Вважаємо, що представлене дисертаційне дослідження значно посилює би у випадку використання позитивного зарубіжного досвіду з питань цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права. Маємо надію, що у майбутньому монографічному дослідженні дисертант зробить крок назустріч передовому зарубіжному досвіду з питань цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права.

4. Робота містить ряд конструктивних пропозицій стосовно цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права, і хоча новий Закон України «Про авторське право і суміжні права» вже набрав чинності, авторові доцільно було б підготувати ряд змін до законодавства, які б посилили правове регулювання сегменту цивільно-правової відповідальності».

Рецензентка – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова **Галина Володимирівна АНІКІНА**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. Стрімкий розвиток сучасного інформаційного суспільства сприяє виникненню нових об'єктів інтелектуальної власності, у тому числі й видів творів. У дисертаційному дослідженні варто було звернути увагу на специфіку захисту авторського права та застосування заходів цивільно-правової відповідальності при порушенні прав на окремі об'єкти авторського права, такі як: комп'ютерні програми, бази даних, твори, створені у співавторстві, складні, складені твори, службові твори тощо.

2. Автор оперує поняттями «авторський договір», «види авторських договорів». На його думку, поняття «авторський договір» може застосовуватись як самостійна категорія, так і збиральна (с. 42 дис.). Законодавець не дає визначення авторського договору, немає цього договору і в переліку договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності. Автору варто було б в роботі пояснити, що він розуміє під цим поняттям.

3. У дисертаційній роботі автор звертає увагу на актуальну проблему, яка існує сьогодні: написання творів на замовлення, які отримали назву «гетеронімних». Незважаючи на невідчужуваність права авторства, у наш час поширеним є опублікування творів, виступів, доповідей, статей на замовлення під іменем особи, яка не є їх справжнім автором. Зі змісту дисертації залишається незрозумілою позиція автора щодо віднесення зазначеного явища до виду порушень авторського права та цивільно-правової відповідальності за такі дії.

4. Потребує пояснення думка автора щодо існування двох форм захисту авторського права – судової та позасудової. Судова форма передбачає звернення суду, а позасудова – означає або звернення до інших компетентних органів, або добровільне виконання цивільно-правової відповідальності (с.71). У юридичній літературі виділяють дві форми захисту прав інтелектуальної власності – юрисдикційну і неюрисдикційну. У межах юрисдикційної форми виокремлюють судовий і позасудовий порядок захисту.

5. На думку автора, за порушення особистих немайнових прав автора може застосовуватися відповідальність у вигляді зазначення справжнього імені автора, відновлення цілісності твору. У зв'язку з цим, потребують детальнішого обґрунтування ознаки цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права, визначені автором: майновий характер; спрямованість на майновий стан порушника, а не на його особистість».

Офіційна опонентка – докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції Національного університету «Одеська юридична академія» **Олена Іванівна ХАРИТОНОВА**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. Підтримуючи загалом дисертанта у спробі надати визначення цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права, «як цивільного правовідношення, передбаченого законом або договором, спрямованого на захист прав та інтересів суб'єкта авторського права, що виникає внаслідок протиправної, як правило, винної поведінки особи, якою порушуються майнові та особисті немайнові авторські права, та передбачає виникнення для порушника обов'язку нести негативні наслідки майнового характеру (с. 40-41)», не можу погодитися з деякими його положеннями. Це пов'язане, зокрема, з тим, що відповідальність завжди є правовідношенням охоронного характеру, яке не передбачене законом або договором, а є наслідком порушення як першого, так і другого. З певними уточненнями це визначення було б більш гармонійним.

2. Дисертант пропонує встановити мінімальний розмір відшкодування моральної шкоди для автора у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб на одну особу в розрахунку на місяць, що встановлюється законом про державний бюджет на відповідний рік (с. 22). Аргументуючи таку позицію автор пише, що при зазіханні на авторське право порушник буде усвідомлювати не імовірне, а точне настання цивільно-правової відповідальності за завдану моральну шкоду у вигляді чітко встановленої грошової суми (с. 176). Мінімальний розмір відшкодування моральної шкоди для автора пропонується встановити лише за порушення особистих немайнових авторських прав (с.181).

Вважаю таку пропозицію суперечливою з огляду на наступне. По-перше, законодавче встановлення чітких меж відшкодування шкоди у цивільному праві є швидше винятком, ніж правилом. Це пояснюється метою цивільно-правової відповідальності – відновлення попереднього становища потерпілого, та головного її принципу – недопущення збагачення за рахунок

відшкодування. Мінімальні межі відшкодування можуть призвести до зловживань з боку автора як потерпілого.

По-друге, розмір відшкодування моральної шкоди визначається судом, з урахуванням змагальності процесу. Запропонована автором презумпція моральної шкоди (с. 25, 181) має право на існування, але встановлення мінімальних гарантованих меж відшкодування суперечить тому, що потерпілий (автор) повинен доводити необхідний для нього розмір відшкодування за порушення особистих немайнових авторських прав у суді.

По-третє, при порушенні особистих немайнових авторських прав автор може звернутися до такого заходу відповідальності як виплата компенсації, де законодавець може встановлювати межі її визначення.

3. В якості дискусійного моменту я б відмітила позицію дисертанта про залежність способу відшкодування майнової шкоди від приналежності об'єкта авторського права до заміної або незамінної речі. «Якщо річ замінна, то потерпілий може вимагати відшкодування шкоди в натурі шляхом передання речі того ж роду та тієї ж якості або полагодження пошкодженої речі. Якщо ж річ незамінна – то потерпілий вимагатиме лише відшкодування збитків, оскільки передання речі того ж роду та тієї ж якості або полагодження пошкодженої речі буде неможливим» (с. 24, 100). Тут є певне змішування авторського права і об'єкта, в якому це право втілене. Справа в тому, що об'єкти авторського права є унікальними, незамінними, оригінальними за своїм характером. Чи можуть об'єкти авторського права мати родові ознаки?

4. У дисертаційному дослідженні по дотичній висвітлюється характеристика суб'єктів відповідних охоронних правовідносин в залежності від форми вини кожного з видів таких суб'єктів. Однак, у роботі відсутній аналіз цивільно-правової відповідальності за порушення співавторства, встановлення специфіки такого порушення, що має важливе значення та є невід'ємною частиною дослідження проблематики цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права.

5. У назві дисертаційного дослідження відсутнє відсилання на те, що відповідні питання досліджуються стосовно цивільно-правової відповідальності за порушення авторського права «в Україні», що наводить на думку про глибинний аналіз принаймні декількох іноземних нормативно-правових джерел та концепцій у сфері відповідальності за порушення авторського права. Водночас, дисертація в цілому побудована лише на аналізі національного законодавства».

Офіційна опонентка – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету **Інна В'ячеславівна ЗАЙЦЕВА-КАЛАУР**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. Так, аналізуючи цивільно-правову відповідальності як санкцію, яка породжує для порушника негативні наслідки; як державний примус до особи, яка вчинила правопорушення; як систему цивільно-правових засобів, за допомогою яких забезпечується, гарантується захист цивільних прав та інтересів суб'єктів цивільного права; як цивільне охоронне правовідношення;

як обов'язок порушника права, дисертант приходять до висновку, що розуміння цивільно-правової відповідальності як правовідношення є універсальним, оскільки уніфікує всі інші підходи (с.33).

Безумовно, що дослідження цивільно-правової відповідальності як охоронного правовідношення вимагає розгляду питання цивільно-правових засобів, за допомогою яких забезпечується, гарантується захист цивільних прав, з'ясуванню змісту та особливостей виконання обов'язку порушника права тощо. Втім необхідно звернути увагу, що цивільно-правова відповідальність - це поліаспектне поняття і кожен його сутнісний прояв обумовлений специфікою сфери наукової розвідки. Так, коли аналізується правовий зв'язок між суб'єктом авторського права і особою, яка порушила авторське право, цивільно-правова відповідальність втілюється у охоронне правовідношення, яка опосередковує цей зв'язок. Як обов'язок боржника відповідальність доцільно розглядати, коли досліджується суб'єктивна поведінка особи, що порушила авторське право. Юридична наука лише у виняткових випадках вдається до методики «рукавички», коли необхідно окреслити об'єднуючі фактори декількох підходів розуміння сутності правового явища, яке досліджується.

2. Дисертант доречно вносить пропозицію відмовитись від поняття «склад правопорушення» при визначенні підстав цивільно-правової відповідальності, оскільки така правова конструкція не відповідає сучасним тенденціям розуміння підстав цивільно-правової відповідальності, яка за своїм функціоналом відрізняється від кримінальної відповідальності. Втім незрозуміло як позитивно сприятиме розвитку судової практики та на який якісно новий теоретичний рівень дослідження цивільно-правової відповідальності призведе пропозиція дисертанта замінити поняття «склад правопорушення» на «елементи правопорушення» (с.77-78) та використовувати поняття «умови виникнення цивільно-правової відповідальності» як елементи цивільного правопорушення». Домінуючим і таким, що відповідає сучасним реаліям розвитку приватно-правових відносин, є доктринальний підхід, відповідно до якого підставою цивільно-правової відповідальності є порушення суб'єктивного права, а її умовами є діяння (дія чи бездіяльність), вчинення якого призвело до порушення права, факт наявності шкоди, причинний зв'язок між діянням і шкодою та вина.

3. Досліджуючи вину як суб'єктивну умову цивільно-правової відповідальності, дисертант вказує, що в сфері авторського права притаманні випадки цивільно-правова відповідальність незалежно від вини. Прикладом такої ситуації автор називає випадки, які визначені у ст. 52-1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» і стосуються власників веб-сайту, веб-сторінки та постачальників послуг хостингу (с. 122-123).

Безумовно, що апробацію такої наукової позиції здійснить судова практика. Втім, для завершеності наукової думки, доречно було би у дисертації розглянути питання виду відповідальності у таких ситуаціях: повна, субсидіарна чи солідарна, а також питання права регрес до безпосереднього порушника авторських прав.

4. Спiрною з позицiї практичної реалiзацiї є пропозицiя дисертанта закрiпити у Законi України «Про авторське право i сумiжнi права» презумпцiю заподiяння моральної шкоди автору при порушеннi його особистих немайнових прав (с. 170). Посилання на статистику судової практики в сферi авторського права та вiдсутнiсть аналогiчних статистичних даних з iнших категорiй цивiльних справ не дає достатнiх пiдстав для виокремлення особистих немайнових прав автора в ранг, який би обумовлював законодавче закрiплення в сферi авторського права презумпцiї моральної шкоди. Такий стан правового порядку не вiдповiдатиме ст. 24 Конституцiї України.

Бiльше того, на с. 172 дисертацiйного дослiдження автор демонструє iншу позицiю, зауважуючи, що факт порушення авторського права ще не свiдчить про те, що потерпiлому завдана моральна шкода».

Голова ради – докторка юридичних наук, професорка кафедри мiжнародного та європейського права Хмельницького унiверситету управління та права iменi Леонiда Юзькова **Вiкторiя Олександрiвна КОЖЕВНИКОВА**. Виступ позитивний без зауважень.

Результати голосування:

«За» **5** членiв ради,
«Проти» **НЕМАЄ**.

На пiдставi результатiв вiдкритого голосування спецiалiзована вчена рада присуджує Ромасю Денису Сергiйовичу ступiнь доктора фiлософiї з галузi знань 08 Право за спецiальнiстю 081 Право.

Голова спецiалiзованої
вченої ради ДФ 70.895.030

Вiкторiя КОЖЕВНИКОВА